WELCOME

ХРАМИ ЗАПОРІЖЖЯ

Запорізькі землі протягом багатьох століть давали прихисток вірянам різних релігій та релігійних течій.

На території Національного історико-археологічного заповідника «Кам'яна Могила» та Національного заповідника «Хортиця» відомі одні з найдавніших сакральних комплексів півдня України. Кам'яна Могила протягом багатьох тисяч років виконувала роль «світової гори» або храму, де об'єднувалися небесний, земний та підземний світи. Свідченням цього стали численні петроглiфи, що їх залишили місцеві жерці.

Під час Дніпрогесівської археологічної експедиції на території міста Запоріжжя був досліджений великий кромлех з похованням доби бронзи. Подібні комплекси, але менші за розміром, можна побачити на острові Хортиці. Місцеві археологи і сьогодні продовжують відкривати стародавні святилища. Припускають,

що кромлехи окреслювали межі храмів просто неба.

На лівому березі річки Конки досліджується археологічний об'єкт Мечеть-Могила XV ст. Яскраву плитку з кашину, якою було облицьовано храм, можна побачити в експозиції Запорізького обласного краєзнавчого музею.

Храм Покрови Пресвятої Богородиці, — збірний образ всіх козацьких церков, — споруджено на острові Хортиці. В 2015 р. патріарх Філарет освятив тут іконостас XVIII ст., подарований національному заповіднику меценатами.

У XIX - на початку XX ст. на території Запорізької області починають масово з'являтися кам'яні християнські храми різних течій. Найпоширенішими з них були православні церкви. У великих містах зі значними католицькими та протестантськими громадами з'являються відповідні храми. У менонітських колоніях діяли молитовні будинки або кірхи. Розповсюдженими були і іудейські релігійні центри — синагоги. У Бердянську вціліла будівля кенаси — молитовного будинку караїмів.

У XX ст. велика кількість храмів постраждала від рук комуністів — в деяких будівлях влаштовували сховища зерна, хімікатів. Багато храмів були повністю або частково зруйновані.

З набуттям незалежності почалося відновлення релігійних громад регіону, а також храмів.

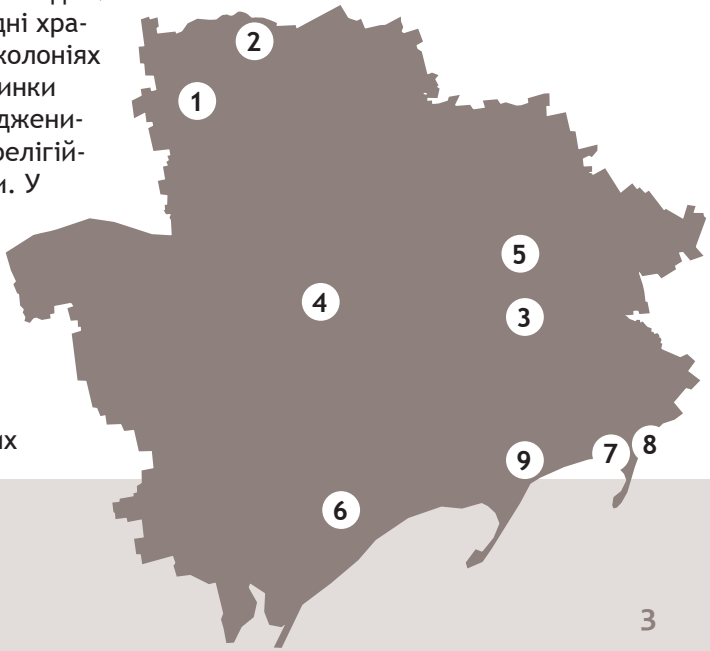

1 Свято-Покровский кафедральный собор

м. Запоріжжя, пл. Соборна, 1

Головна окраса історичної частини Запоріжжя — Свято-Покровський собор, зведений у 1886 – 1890 рр. на місці старої кам'яно-дерев'яної церкви. Собор був побудований у російсько-візантійському стилі, що увійшов у моду в першій половині XIX ст. завдяки відомому архітектору Костянтину Тону. Яскравою ознакою стилю стало запозичення окремих елементів і прийомів з давньоруської архітектури. Наприклад, класичні церковні куполи замінювали «шатрами». Проект п'ятиглавого шатрового собору в 30-х рр. XIX ст. став типовим і знайшов чималу популярність. «Близнюки» Олександрівського собору прикрашали багато міст, як то Санкт-Петербург (Благовіщенська церква), Кам'янець-Подільський (Георгіївська церква) тощо.

Наприкінці 20-х рр. XX ст. церкву закрили. Дзвони віддали на металобрухт, куди поділи ікони — невідомо. Через десять років собор був зруйнований.

У 1993 р. розпочалися відновлювальні роботи, якими керував запорізький архітектор Дмитро Романов. Фундаменти нового собору були дещо зміщені щодо старих фундаментів. Зміни торкнулися не тільки розташування собору, але і його орієнтації за сторонами світу. Під час відновлювальних робіт були виявлені могила священика і останки німецьких воїнів, похованих біля собору під час окупації 1941 – 1943 рр. У 2007 р відновлений собор відкрив свої двері для парафіян.

Фото С. Лаврова

2 Іллінська церква
с. Тернівка, Вільнянський район

Іллінська церква була заснована у 1904 р. на землях Василя Протопопова. Храм цікавий розписом, що частково зберігся на його стінах і склепіннях. Мистецтвознавці цей розпис відносять до знаменитої школи Віктора Васнєцова — автора відомих фресок у Володимирському соборі (м. Київ), храмі Спаса на Крові (м.Санкт-Петербург, Росія), храмі-пам'ятнику Олександра Невського (м. Софія, Болгарія) і т.д.

Богослужіння в храмі тривали недовго. Вже у 1931 р. церкву закрили, її будівля була переобладнана на сільський клуб. Фрески частково покрили товстим шаром штукатурки, частково закрили дерев'яними панелями. У 1942 р. служби на нетривалий час поновилися, але вже наступного року припинилися на довгі півстоліття.

Сьогодні в Іллінській церкві можна побачити розпис початку XX ст. із зображенням сцен євангельської Таємної Вечері, вигнання з раю, Страшного суду, жертвоприношння Авраама та інших.

Фото Д. Смольєнка

Фото Д. Смольєнка

Фото Д. Смольенка

3 Свято-Михайлівський монастир. Храм Архістратига Михаїла
с. Верхній Токмак, Чернігівський район

Храм Архістратига Михаїла, побудований у 1863 – 1873 рр., є єдиною культовою спорудою Чернігівського району, що дійшла до наших днів у первозданному виді. Храм зведений у стилі неокласицизму. У 30-ті роки його намагалися зруйнувати, але стіни встояли. Служби у храмі не припинялися аж до 1960 р., після чого тут влаштували сховище отрутохімікатів. У 80-х роках XX ст. будівлю церкви було вирішено віддати під історичний музей. Завдяки цьому рішенню вдалося зберегти святиню до наших днів. З того часу почалася неспішна реставрація храму. У 2008 р. тут створено Свято-Михайлівський жіночий монастир. Головною святинею монастиря вважають Животворящий Хрест.

4 Менонітська кірха XIX ст.

с. Кутузівка,
Токмацький район

Між містами Молочанськом і Токмаком причаїлося невелике село Кутузівка — в минулому менонітська колонія Петерсхаген. Колонія була заснована вихідцями з Пруссії у 1805 р.

У центрі села збереглася культова споруда менонітських переселенців — будівля кірхи 1892 р. Менонітський молитовний будинок побудований у формі базиліки у псевдоготичному стилі. Вікна, вписані у високі стрілчасті арки, розділені двоступінчастими контрфорсами. У 1999 р. за ініціативи Франка та Нетті Диків культову споруду було відреставровано і сьогодні тут здійснюють богослужіння.

5 Спасо-Преображенська церква
с. Кінські Роздори, Пологівський район

Проїжджаючи трасою Запоріжжя – Маріуполь, мимоволі звертаєш увагу на величну будівлю церкви, що височить над селом Кінські Роздори. Церква на цьому місці (спочатку дерев'яна, а потім і кам'яна) стояла ще з 1794 р. Нинішня ж була збудована у 1895 – 1898 рр. Свято-Преображенський храм у Кінських Роздорах побудований у формі корабля. Це один з найдавніших типів у храмовій архітектурі. Всі частини храму — притвор з дзвіницею, трапезна, центральна частина і вівтар витягнуті вздовж однієї лінії, дійсно нагадуючи обрисами корабель. Крім того, це своєрідна архітектурна метафора, що вказує вірянам на те, що храм подібно судну в небезпечному бурхливому океані — єдиний засіб порятунку.

За більш ніж столітню історію Кінсько-Роздорська церква не діяла лише 27 років. Тут частково збереглися внутрішні і зовнішні розписи кінця XIX століття. Сьогодні, як і століття тому, двері Спасо-Преображенського храму гостинно відкриті для вірян.

Фото Д. Смольєнка

Фото М. Мордовського

Фото М. Мордовського

6 Церква Святої Трійці
с. Дівнинське, Приазовський район

Село Дівнинське було засноване албанськими переселенцями у 1861 р. на місці ногайського аулу Таз («чан», «чаша»). У 1906 році ними була побудована Свято-Троїцька церква. Храм має хрестово-купольне планування і риси неовізантійського стилю в архітектурі. Незабаром, після приходу радянської влади він був частково зруйнований. Остання служба тут відбулася у 1937 р. Подейкують, що перед закриттям храму віряни зняли всі ікони і сховали у церковних підвалах. У роки окупації служби тут поновилися, але ненадовго. Вже після війни приміщення церкви хотіли розібрати остаточно, а цеглу використати на будівництві свинарника. Але якість кладки храмових стін не дозволила цього зробити. Після кількох невдалих спроб розібрати церкву, місцеві керівники вирішили влаштувати в ній зерносховище. Сьогодні церква Святої Трійці відновлюється силами місцевої громади. Цеглу для відновлення дзвіниці взяли зі старого млина біля с. Білоріченське.

7 Лютеранська кірха Христа Спасителя
м. Бердянськ вул. Центральна, 42

Бердянська кірха Христа Спасителя є єдиним діючим лютеранським храмом на південному сході України. Він був зведений у 1901 – 1903 рр. лютеранською громадою, що у ті далекі роки налічувала близько 180 осіб.

Неоготична архітектура приковувала погляди парафіян туди, де на високій башті височів хрест. Стрілчасті арки і вітражні вікна створювали особливу атмосферу. Зліва від кірхи громадою було зведене училище.

У 30-ті роки храм перестав приймати парафіян, а під час Другої світової війни сильно постраждав. Після війни обидві будівлі комплексу віддали в розпорядження місцевій школі. У 2007 р. будівлю кірхи повернули лютеранській громаді. Вона відновлюється.

Фото М. Мордовського

Фото М. Мордовського

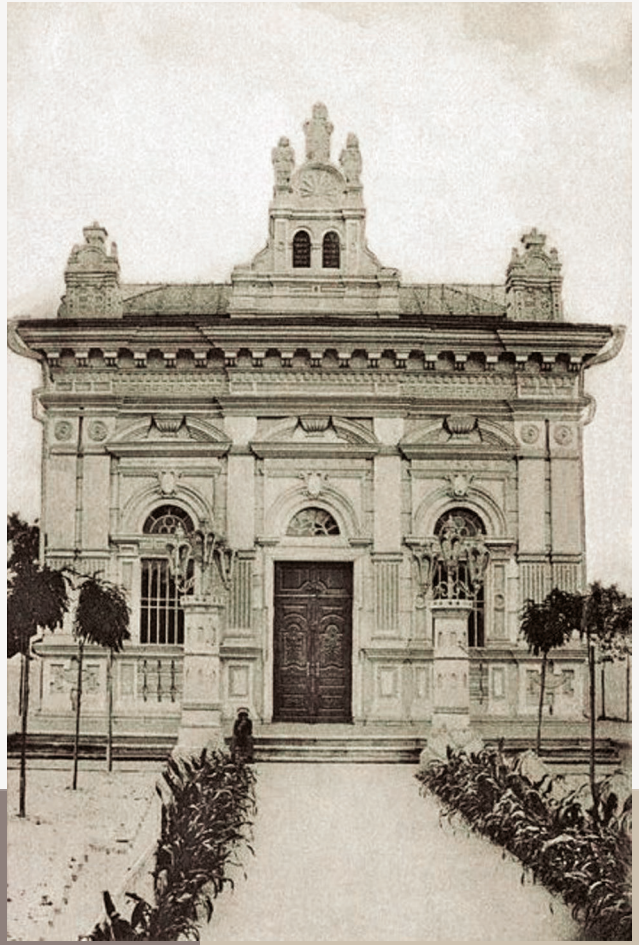

8 Караїмська кенаса

м. Бердянськ, вул. Земська, 12

Наприкінці XIX ст. у Бердянську проживало понад 100 караїмських родин. Ще у середині XIX ст. на кошти громади була побудована караїмська синагога, а у 1899 р. на цьому місці з'явився новий молитовний будинок — кенаса. Вона була побудована у мавританському стилі. У 1920-ті рр. кенасу закрили, а її майно розпродали. Сьогодні робляться спроби повернути будівлі її культове призначення.

Фото М. Мордовського

9 Свято-Троїцька церква

м. Приморськ, вул. Партизанська, 99

Троїцька церква є пам’яткою архітектури державного значення, єдиним в області зразком архітектури раннього класицизму. Це одна з найдавніших церков регіону. Вона була побудована на кошти місцевого поміщика генерал-лейтенанта Василя Орлова-Денисова у 1814 – 1836 рр. на честь перемоги у Французько-російській війні 1812 р. Тоді ж церква була розписана майстрами іконопису.

1930-ті рр. стали воістину трагічними у долі Свято-Троїцької церкви. Двоярусна дзвіниця була розібрана, а будівлю самого храму перетворили на склад. Унікальні розписи були приховані під товстим шаром фарби і побілки. У 1991 р. будівлю повернули православній церкві. З того часу розпочалася реставрація — була відновлена дзвіниця і зовнішній вигляд храму, а фахівцям-реставраторам вдалося врятувати частину розписів початку XIX ст.

Храм поступово стає місцем паломництва. Тут є ікона Ісуса Христа, що вже протягом двадцяти років постійно оновлюється, а ікона Іверської Божої Матері мироточить. Одним з останніх чудес приморської церкви стала поява янгола. 8 червня 2014 року на свято Трійці під час святкової служби на стіні вівтаря храму з’явився янгол з трубою.

Фото Д. Смольєнка

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Запорізький обласний краєзнавчий музей»
Запорізької обласної ради

За більш детальною інформацією звертайтеся
до Запорізького обласного туристично-інформаційного центру.

Наша адреса: 69063, м. Запоріжжя, вул. Троїцька, 29.
E-mail: zoticua@gmail.com.
Сайт: zotic.zp.ua.

WELCOME
ХРАМИ ЗАПОРІЖЖЯ

2018 р.